

K-RD-KL/4160/5892/135/06
Numer rejestru A/195/06

D E C Y Z J A

W SPRAWIE WPISANIA OBIEKTU DO REJESTRU ZABYTEKÓW „A”

Na podstawie art. 6 ust. 1 pkt. 1 lit. c, art. 7 pkt. 1, art. 8, art. 9 ust. 1, art. 89 pkt. 2, art. 91 ust. 4 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568, z późn. zm. – Dz. U. z 2004 roku Nr 96, poz. 959 i Nr 238, poz. 2390, z 2006 roku Nr 50, poz. 362 i Nr 126, poz. 875) oraz art. 104 § 1 Kpa w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Proboszcza Parafii Rzymsko-Katolickiej pod wezwaniem świętego Józefa w Rudzie Śląskiej, działającego z upoważnienia Kurii Metropolitalnej w Katowicach

ŚLĄSKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTEKÓW ORZEKA

WPISAĆ DO REJESTRU ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO POD NUMEREM A/195/06 NASTĘPUJĄCY OBIEKT:

BUDYNEK KAPLICY POD WEZWANIEM ŚWIĘTEGO JÓZEFA, OBECNIE POD WEZWANIEM ŚWIĘTEGO PIUSA X, WZNIESIONY W 1870 ROKU W STYLU NEOGOTYCKIM, USYTUOWANY W RUDZIE ŚLĄSKIEJ PRZY ULICY ORZEGOWSKIEJ 6 (U ZBIEGU Z ULICĄ JANA MATEJKI) ORAZ JEGO NAJBLIŻSZE OTOCZENIE WRAZ Z ZIELENIĄ W GRANICACH DZIAŁKI NUMER 1812/133.

Opis obiektu stanowi załącznik numer 1 do niniejszej decyzji.

Działka numer 1812/133, na której znajduje się kaplica, jest własnością Skarbu Państwa, a prawo do jej użytkowania wieczystego posiada Kuria Metropolitalna w Katowicach z siedzibą przy ulicy Henryka Jordana 39 (Księga Wieczysta 6125). Administratorem nieruchomości jest Parafia Rzymsko-Katolicka pod wezwaniem świętego Józefa w Rudzie Śląskiej.

Wpis do rejestru zabytków obejmuje budynek kaplicy i jego otoczenie z zielenią w ramach działki numer 1812/133 (jednostka ewidencyjna 247201_1 Ruda Śląska, obręb 0001 Ruda, jednostka rejestrowa G.934, arkusz mapy 9) – granice ochrony zaznaczono na mapce stanowiącej załącznik numer 2 do niniejszej decyzji.

U Z A S A D N I E N I E

Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków pismem nr K-RD-KL/4160/3390/135/06 w dniu 17 lipca 2006 roku rozpoczął postępowanie administracyjne w sprawie wpisania do rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego budynku kaplicy pod wezwaniem świętego Józefa (obecnie świętego Piusa X) w Rudzie Śląskiej przy ulicy Orzegowskiej 6. Postępowanie wszczęto na wniosek Proboszcza Parafii Rzymsko-Katolickiej pod wezwaniem świętego Józefa w Rudzie Śląskiej, działającego z upoważnienia Kurii Metropolitalnej w Katowicach (pismo nr LR 8 – 765/06 z dnia 5 lipca 2006 roku). W trakcie postępowania administracyjnego Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków otrzymał od Miejskiego Konserwatora Zabytków w Rudzie Śląskiej kartę ewidencyjną kaplicy, opracowaną w 1998 roku przez Ewę Pilarską-Świerszcz, zawierającą historię obiektu, jego opis oraz fotografie. W dniu 16 sierpnia 2006 roku przedstawiciel Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków dokonał wizji lokalnej nieruchomości i sporządził protokół dotyczący stanu zachowania budynku kaplicy i jego otoczenia.

Budynek kaplicy pod wezwaniem świętego Józefa w Rudzie Śląskiej przy ulicy Orzegowskiej wzniesiony został w 1870 roku z inicjatywy i z funduszy hrabiego Karola Wolfganga von Ballestrema. Budowniczym kaplicy był mistrz murarski Wachtel z Gliwic, autor wzniesionego rok wcześniej kościoła Matki Bożej Różańcowej, także fundacji Ballestremów, potentatów przemysłowych, właścicieli majoratu rudzko-pławniowicko-biskupickiego na Górnym Śląsku, dóbr ziemskich na Dolnym Śląsku i licznych nadań górniczych.

Kaplica nosząca wezwanie świętego Józefa wybudowana została jako prywatna kaplica von Ballestremów, a nabożeństwa w niej odbywały się co niedzielę. W 1900 roku hrabia Franciszek Ksawery von Ballestrem zamierzał

dm

powiększyć i rozbudować kaplicę. Po konsultacjach zrezygnował z tego zamiaru i nieopodal wybudował imponujący kościół świętego Józefa jako prywatną świątynię. Kaplicę świętego Józefa powierzono wówczas młodzieży gimnazjalnej. W 1961 roku kaplica została poświęcona świętemu Piusowi X.

Obecna kaplica świętego Piusa X jest trzecią najstarszą budowlą sakralną na terenie Rudy Śląskiej (starsze od niej są jedynie kościoły pod wezwaniem Matki Boskiej Fatmiskiej w Kochłowicach i kościół Matki Bożej Różańcowej). Obok kościoła Matki Bożej Różańcowej kaplica jest najstarszą neostylową świątynią na terenie miasta. Jej proste formy i rzut wykazują cechy stylu neogotyckiego. Wśród innych budowli neostylowych wyróżnia ją materiał, z którego została wybudowana – łamany kamień z zastosowaniem cegły w detalach architektonicznych.

Wartości historyczne i artystyczne pozwalają zaliczyć ją do cenniejszych obiektów architektury w skali miasta.

Wskazane we wstępie niniejszej decyzji administracyjnej art. 6 ust. 1 pkt. 1 lit. c ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568, z późn. zm. – Dz. U. z 2004 roku Nr 96, poz. 959 i Nr 238, poz. 2390 z 2006 roku Nr 50, poz. 362 i Nr 126, poz. 875) o brzmieniu następującym: „Ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania zabytki nieruchome będące, w szczególności: dziełami architektury i budownictwa”, jak również art. 3 pkt. 1 definiujący pojęcie zabytku: „Użyte w ustawie określenia oznaczają: zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową” – są to główne przepisy o charakterze materialnoprawnym, dające podstawy do objęcia przedmiotowego zespołu ochroną prawną. Formalnoprawnym wyrazem tej ochrony jest wydanie decyzji przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków stosownie do upoważnienia ustawowego wynikającego z art. 89 pkt. 2 i art. 91 ust. 4 pkt. 3 wymienionej ustawy.

Pouczenie

1. Od niniejszej decyzji służy stronom - na podstawie art. 127 § 1 Kpa odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w Warszawie, za pośrednictwem Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach, w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia. Do odwołania dołączyć należy znaczki opłaty skarbowej w wysokości 5 zł za odwołanie i 50 gr. za każdy załącznik.
2. Przed upływem terminu do wniesienia odwołania decyzja nie ulega wykonaniu - art. 130 § 1 kpa.
3. Wniesienie odwołania wstrzymuje wykonanie decyzji - art. 130 § 2 kpa.

Śląski Wojewódzki Konserwator
Zabytków w Katowicach

dr inż. arch. Jacek Owczarek

Załączniki:

1. Opis obiektu
2. Mapka sytuacyjna w skali 1: 1000
- ~~3. Pouczenie o skutkach wpisu obiektu do rejestru zabytków~~

Otrzymują:

1. Parafia Rzymsko-Katolicka pod wezwaniem świętego Józefa
ulica Piastowska 16, 41-700 Ruda Śląska
1. Kuria Metropolitalna w Katowicach
ulica Henryka Jordana 39, 40-951 Katowice

Do wiadomości:

1. Urząd Miasta w Rudzie Śląskiej – Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków
Plac Jana Pawła II 6, 41-709 Ruda Śląska
2. Urząd Miasta w Rudzie Śląskiej – Wydział Geodezji i Gospodarki Gruntami
Plac Jana Pawła II 6, 41-709 Ruda Śląska
3. Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków
ulica Mikołaja Kopernika 36/40, 00-328 Warszawa
4. Sąd Rejonowy w Rudzie Śląskiej – Wydział Ksiąg Wieczystych
ulica 1 Maja 225, 41-710 Ruda Śląska
5. 2 x a/a (KL, IK)

dm

ZALĄCZNIK NR 1
DO DECYZJI NUMER K-RD-KL/4160/5892/135/06
Z DNIA 24 SIERPNIĄ 2006 ROKU

NUMER REJESTRU ZABYTKÓW A/195/06

OPIS OBIEKTU

Budynek kaplicy obecnie pod wezwaniem świętego Piusa X usytuowany jest w Rudzie Śląskiej (gmina Ruda Śląska, powiat Ruda Śląska) przy ulicy Ogrzegowskiej 6, u zbiegu z ulicą Jana Matejki, na nieogrodzonej działce. Otoczenie kaplicy tworzy drzewostan składający się między innymi z jesionów, lip i klonów.

Kaplica wzniesiona została w 1870 roku w stylu neogotyckim. Jest budynkiem murowanym, zbudowanym z kamienia o „dzikim” układzie, z zastosowaniem cegły do detalu architektonicznego (obramienia okien i drzwi, ramowy podział ścian z lizenami, szkarpy). Wzniesiona została na rzucie wydłużonego prostokąta, z węższą pięcioboczną apsydą prezbiterialną od wschodu i dwoma zbliżonymi do kwadratu przedsionkami od zachodu i północy. Zwartą bryłę nakrywa dwuspadowy dach, z wyjątkiem prezbiterialnej apsydy, nad którą znajduje się nieznacznie niższy, osobny wielospadowy dach oraz przedsionków, które przykrywają oddzielne, dwuspadowe daszki. Dachy pokryte są dachówką karpiówką.

Elewacje dłuższe, czyli północna i południowa, są sześciosiowe. W elewacji północnej w trzeciej osi znajduje się przedsionek z bocznym wejściem do kaplicy. Fasada (elewacja zachodnia) jest jednoosiowa, zamknięta trójkątnym szczytem (na osi znajduje się przedsionek główny z wejściem głównym, powyżej którego usytuowany jest niewielki okulus). Elewacja wschodnia składa się z korpusu nawowego zamkniętego dwoma ramionami trójkąta, który zwieńczony jest ażurową sygnaturką. Do korpusu dostawiona jest pięcioboczna, trójosiowa apsyda.

Wszystkie okna, za wyjątkiem okulusa w fasadzie, są w kształcie pionowego prostokąta, zamkniętego ostrołucznie, w stałych metalowych ramiakach.

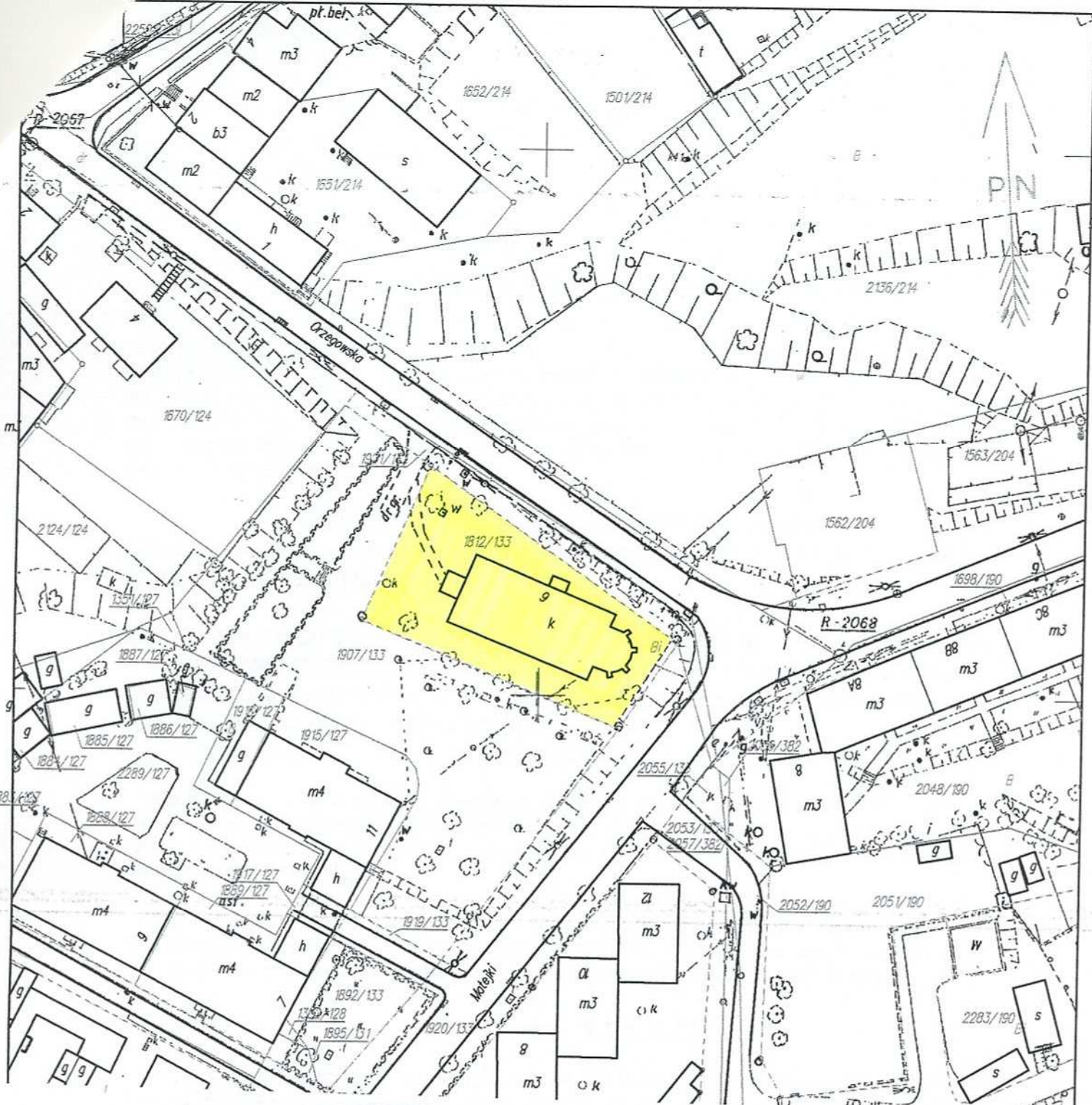
Wnętrze kaplicy jest salowe, z pięcioboczną prezbiterialną apsydą, nakryte belkowym, drewnianym stropem. Apsyda przykryta jest sklepieniem krzyżowo-żebrowym. We wschodniej części wnętrza (w piątej osi), pełniącej wraz z apsydą funkcje prezbiterium, wydzielone są dwa symetryczne nieduże aneksy na rzucie prostokąta, w których mieszczą się zakrystie. Apsydę prezbiterium wydziela łuk tęczy o ostrołucznych wykroju. Prezbiterium podwyższone jest o jeden stopień w stosunku do nawy. W pierwszym przęśle od zachodu znajduje się drewniana empora organowa, wsparta na jednym słupie. Po emporą od strony północnej znajdują się drewniane schody prowadzące na chór muzyczny.

Zachowana w części wnętrza stolarka drzwiowa obejmuje drzwi zewnętrzne i wewnętrzne do przedsionka bocznego północnego (dwuskrzydłowe, płycinowe) oraz drzwi zewnętrzne i wewnętrzne do zakrystii (jednoskrzydłowe, jednopłycinowe, pierzone deskami).

W kaplicy częściowo zachowany jest pierwotny wystrój, obejmujący neogotyckie ławki, konfesjonał, żeliwną tablicę fundacyjną oraz organy.

dm

Śląski Wojewódzki Konserwator
Zabytków w Katowicach
J. Owczarek
dr inż. arch. Jarek Owczarek

ŚLĄSKI WOJEWÓDZKI
KONSERWATOR ZABYTKÓW
w Katowicach
40-015 Katowice, ul. Francuska 12

ZAŁĄCZNIK NR 2
DO DECYZJI NUMER K-RD-KL/4160/5892/135/06
Z DNIA 24 SIERPNI 2006 ROKU

NUMER REJESTRU ZABYTKÓW A/195/06

 GRANICE WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW

RUDA ŚLĄSKA
GMINA RUDA ŚLĄSKA, POWIAT RUDA ŚLĄSKA
KAPLICA POD WEZWANIEM ŚWIĘTEGO JÓZEFA
OBECNIE POD WEZWANIEM ŚWIĘTEGO PIUSA X
ULICA ORZEGOWSKA 6

Śląski Wojewódzki Konserwator
Zabytków w Katowicach
J. Jurańczyk
dr inż. arch. Jacek Owczarek